

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

APPROVED

Vice Rector for Scientific, Pedagogical Work and Informatization

[Signature] Volodymyr HALYK

06 жовтня 2024

MYKHAILO HRUSHEVSKYI AND WORLD HISTORIOGRAPHY OF THE XX CENTURY: THE PROBLEM OF RECEPTION

Field of Study: 03 Humanities
 Programme Subject Area: 032 History and Archeology
 Educational Programme: History and Archeology
 Discipline Status: optional
 Faculty: of History, Pedagogy and Psychology
 Department: of World History and Special Historical Disciplines
 Language of Instruction: English
 Information on the Study of the Discipline:

Mode of study	Year of study	Semester	Total scope of the discipline: hours / ECTS credits	Number of hours						Term paper	Type of semester control	
				Auditory classes					Individual work		Credit	Exam
				Total	Lectures	Laboratory work	Practical classes	Seminars				
Full-time	I	II	120 (4)	50	30	—	—	20	70	—	+	—
Part-time	I	II	120 (4)	13	8	—	—	5	107	—	+	—

The Syllabus is based on the Educational Programme and the Curriculum for the specialists of the third (educational and scientific) level of higher education (40 ECTS credits)

Author:

[Signature] **Vitaliy TEL'VAK**, Doctor of Historical Sciences, Full Professor

Approved by the guarantor of the Educational Programme:

[Signature] **Oleh PETRECHKO**, Doctor of Historical Sciences, Full Professor

Approved at the meeting of the Department of World History and Special Historical Disciplines

Protocol № 21 dated 15 грудня 2023

Head of the Department *[Signature]* **Oleh PETRECHKO**

Approved at the meeting of the Scientific and Methodological Council of the Faculty of History, Pedagogy and Psychology

Protocol № 12 dated 28 грудня 2023

Approved at the meeting of the Scientific and Methodological Council of the University

Protocol № 1 dated 30 січня 2024

1. PURPOSE AND OBJECTIVES OF THE EDUCATIONAL DISCIPLINE

The main purpose of the discipline is to acquaint postgraduate students with the receptive paradigm of Ukrainian historiography of the end of the 19th and beginning of the 21st centuries, using the example of the reception of Mykhailo Hrushevsky's creative heritage in the world historiography.

To develop such post-graduate students' competencies as:

a) General competencies:

- ability to work with source base;
- ability to conduct analysis of the works of researchers of any historiographical period;
- ability to apply elements of external and internal criticism of sources;
- ability to logically build the structure of scientific research, to apply appropriate methods of its implementation, to carry out quantitative and qualitative interpretation of the obtained results;
- ability to master the operations of analysis, synthesis, contrasting, comparison of historiographical facts and phenomena to solve various scientific and research tasks;
- ability to create and apply diagnostic tools to solve various scientific problems.

b) Professional competencies:

- ability to solve complex problems in the field of receptive historiography, to analyze them in various scientific contexts;
- ability to investigate the recession of the creative work of outstanding representatives of Ukrainian science and to carry out research and innovation activities based on rethinking existing and creating new theoretical knowledge;
- ability to use the conceptual and categorical apparatus of receptive historiography;
- ability to form original ideas, apply them to solve theoretical and practical scientific problems, observing methodological correctness.

Programme learning outcomes:

- knowledge of the specifics of receptive Hrushevsky studies and the introduction of new documentary materials into scientific circulation;
- ability to plan and implement one's own research in the field of receptive historiography, which is distinguished by scientific novelty, has theoretical value and practical significance, is carried out taking into account the criticism of sources and the analysis of the historiography of the problem;
- ability to analyze the reception of Mykhailo Hrushevsky's creative heritage in the world humanitarianism of the end of the 19th - beginning of the 21st century taking into account the peculiarities of historiographical paradigms and national traditions.

2. PREREQUISITES FOR STUDYING THE EDUCATIONAL DISCIPLINE

The discipline is studied after mastering the academic disciplines "Ukrainian Historiography" and "Hrushevsky Studies".

3. EXPECTED LEARNING OUTCOMES

According to the requirements of the educational programme, post-graduate students must know:

- the peculiarities of the reception of Hrushevsky studies during the end of the 19th and the beginning of the 21st centuries;
- the state of research of receptive images of M. Hrushevsky, the degree of study of certain aspects of the topic, the main directions, achievements of historiography, the main debatable issues regarding the construction of historiographic images of M. Hrushevsky in the Humanities of his time and subsequent historiographical periods.

be able to:

- analyze, critically evaluate and interpret historiographical constructs, in which evaluative interpretations of M. Hrushevsky's diverse activities were manifested;
- use historiographical terminology in oral and written forms;
- master modern methodological culture.

4. CRITERIA FOR ASSESSMENT OF LEARNING OUTCOMES

The assessment is carried out according to the scales: 100-point, national and ECTS

A (90 – 100) – "credited" (*excellent performance with minor mistakes*): a postgraduate student is awarded for completing the full scope of the course programme and an individual task: the student possesses the terminological apparatus through the assimilation of concepts and categories, characterizes historiographical phenomena and processes; characterizes the stages of development of the receptive Hrushevsky studies of the late 19th and early 21st centuries; analyzes the peculiarities of the complex of historiographical sources; knows the general basics of historical methodology; knows how to work with the source database; analyzes the works of researchers of any period; knows how to logically build the structure of scientific research, applies appropriate methods of its implementation, carries out quantitative and qualitative interpretation of the obtained results; possesses operations of analysis, synthesis, contrasting, comparison of historiographical facts and phenomena to solve various scientific and research tasks;

B (82 – 89) – "credited" (*very good performance with a few mistakes*): is awarded if the student has completed the full scope of the course programme and an individual task, but critically analyzed only certain aspects of trends, schools, concepts, ideological currents in Hrushevsky studies of the end of the 19th - beginning of the 21st century; the student understands the definition of concepts; is able to formulate conclusions and generalizations based on theoretical knowledge that are sufficiently reasoned;

C (75 – 81) — "credited" (*generally correct performance with a certain number of significant mistakes*) is awarded if postgraduate student demonstrates sufficient knowledge of the material, analyzes only certain aspects of directions, schools, concepts, ideological currents in Hrushevsky studies of the late 19th - early 21st centuries; is able to formulate general conclusions based on theoretical knowledge that are sufficiently reasoned; the presentation of the material is not sufficiently systematized; in the definition of concepts, terminology and generalizations, there are individual inaccuracies that are corrected independently, there are individual shortcomings in the ability to carry out the design of scientific research.

D (67 – 74) – "credited" (*quite good performance, but with a considerable number of mistakes*): the postgraduate student reproduces historiographical phenomena as a whole, analyzes only certain aspects of directions, schools, concepts, ideological currents in Hrushevsky studies of the end of the 19th - beginning of the 21st century; formulates uncomplicated general conclusions based on theoretical knowledge that are sufficiently reasoned; at the same time, there are significant gaps in the knowledge of defining concepts and categories.

E (60 – 66) – "credited" (*performance meets the minimum acceptable criteria*) is awarded if the postgraduate student demonstrates vague, imprecise definitions of concepts and categories; skills are insufficiently formulated, knowledge is fragmentary and does not fully correspond to the competence of the subject.

FX (35 – 59) – "not credited" (*with the right to retake the credit*): the postgraduate student has not demonstrated a sufficient level of knowledge of the material, most of the theoretical questions are not solved, he does not understand the definition of the necessary concepts; gross mistakes were made in the answers; there is no orientation in the subject of the studied discipline.

F (0 – 34) – "not credited": a postgraduate student receives the grade due to complete ignorance of the studied discipline with the necessary serious further work.

5. MEANS OF DIAGNOSIS OF LEARNING OUTCOMES

The means of diagnosis of the results of the academic discipline study are the assessment of performances at seminar classes, an individual task, and interviews with the lecturer.

6. CONTENT OF THE EDUCATIONAL DISCIPLINE

Introduction. Historiography, sources and conceptual apparatus receptive Hrushevsky studies

Subject, tasks, purpose, geographical boundaries, chronological framework and periodization of the educational course. Historiographic reception as a direction of the history of science. An overview of the historiography of receptive Hrushevsky studies, the socio-political context of historiographical periods (the end of the 19th - the beginning of the 20th century, the era of the War of Independence, interwar historiography, Soviet historiography of the 1940s-80s, diasporic and Western historiography of the second half of the 20th century, modern historical science). Classification of sources of receptive Hrushevsky studies: official documents, polemical materials, synthetic works, visual sources. Concept of reception and historiographic image.

Ukrainian Hrushevsky studies: multifaceted images of the Patriarch

Formation of Ukrainian Hrushevsky studies. Reception of the first scientific works. The Lviv period of M. Hrushevsky's life and activity in a polemical discussion: Sub-Austrian and Trans-Dnipro discourses. M. Hrushevsky during the Ukrainian revolution: formation of the image of the "father" of the nation. Hrushevsky studies 1918-1923: "a good historian, but a bad politician." The patriarch of Ukrainian studies: reception of the last decade of M. Hrushevsky's life and work. Memorial Hrushevsky studies. Formation of Hrushevsky studies in Galician Ukrainian historiography of the second half of the 1930s. Discussions in diasporic Hrushevsky studies. The Ukrainian Historical Society and the "Ukrainian Historian": institutionalization of research of Hrushevsky studies. Conceptual metamorphoses of Soviet Hrushevsky studies. Modern Ukrainian Hrushevsky studies between historiographical traditions and methodological innovations: centers, publishing projects, discussions.

Images of M. Hrushevsky in Russian Ukrainian studies: between academic science and right-monarchist ideology

"Typical representative of the Kyiv school": reception of early works. Academic Russian Hrushevsky studies of the early 20th century. (P. Milyukov, O. Shakhmatov, O. Kizeveter, etc.). M. Hrushevsky in journalism of representatives of the Russian democratic camp. Cooperation of M. Hrushevsky with Russian publications; Russian-language publishing projects and their reception. "Heresyarch of the Ukrainian movement": right-monarchical Hrushevsky studies. M. Hrushevsky on the pages of Russian journalism during the war and revolution. Hrushevsky studies in the writings of representatives of foreign Ukrainian studies: preservation of the image of the enemy of historical Russia. The diversity of images of the Ukrainian scientist in modern Russian science and journalism.

Mykhailo Hrushevsky in Polish historiography and journalism the end of the 19th - the beginning of the 21st century

"Prominent student of Volodymyr Antonovych": reviews of the first works. M. Hrushevsky and Polish historical science of the late 19th and early 20th centuries: between cooperation and conflicts. Academic controversy with the historical ideology of M. Hrushevsky (L. Kolyankovskyi, A. Brickner, A. Sharlovskyi, etc.). Reception of the achievements of the Lviv Historical School of Ukrainian Studies. "Enemy of historical Poland": M. Hrushevsky on the pages of conservative journalism. Return of the Patriarch: images of M. Hrushevsky in interwar Polish Ukrainian studies. M. Hrushevsky on the pages of the works of Polish historians in emigration (Jerzy Gedroyc and the Parisian "Kultura"). Polemic between the ideas of M. Hrushevsky and historians of the Polish People's Republic. Images of M. Hrushevsky in the writings of modern Polish Ukrainianists (A.

Stempnik, L. Adamskyi, J. Maternyt'skyi, etc.): from the "patriarch of Ukrainian studies" to the "progressive nationalist".

Czech Hrushevsky studies

M. Hrushevsky in the scientific world of Bohemia. Activities of representatives of the Lviv branch of Ukrainian studies in the evaluations of Czech observers (Y. Polivka). Discussion of M. Hrushevsky's "History of the Ukrainian People" (K. Kadlets, Ya. Slavik). Studies of Cossack studies by M. Hrushevsky in the evaluations of Czech colleagues. M. Hrushevsky's criticism of Polish domination in Galicia in the perception of Czech publicists. Images of M. Hrushevsky in Czech interwar Ukrainian studies (L. Harvat, V. Brtnik, Ya. Bidlo, F. Tihiy). Czech Memorial Hrushevsky studies. M. Hrushevsky as a member of Czech academic institutions. M. Hrushevsky on the pages of Czech Ukrainian studies of the second half of the 20th - beginning of the 21st century.

Mykhailo Hrushevsky in German Slavic studies

"The first historical authority of Ukraine": German Hrushevsky studies between science and politics. Epistolary contacts of M. Hrushevsky with German colleagues (M. Goldschmidt, P. Kovilka, J. Paiker, O. Redlich, etc.). Discussion of M. Hrushevsky's "History of the Ukrainian People" on the pages of German publications (R. Stuebe, O. Getch, L.K. Getz). Polemic of German historians with the anti-Normanism of the author of "History of Ukraine-Rus". Images of M. Hrushevsky on the pages of German journalism during the First World War. M. Hrushevsky and interwar German Ukrainian studies. German Memorial Hrushevsky studies. M. Hrushevsky on the pages of German Ukrainian studies of the second half of the 20th - beginning of the 21st century.

Romanian, French and Italian reception of creative heritage of M. Hrushevsky

M. Hrushevsky and the Ukrainian-Romanian historiographic controversy of the first quarter of the 20th century. (N. Yorga). M. Hrushevsky in the circle of French Ukrainianists (Sh. Langlois, A. Mazon). M. Hrushevsky and the formation of Italian Ukrainian studies. Translations of M. Hrushevsky's works into Western European languages and their reception. Memorial images of M. Hrushevsky on the pages of Romanian, French and Italian publications.

Anglo-American Hrushevsky studies

M. Hrushevsky and British Ukrainian studies of the first third of the 20th century. Projects of English translations of works by M. Hrushevsky. American Hrushevsky studies under the influence of Russian academic discourse (F. A. Golder). Diasporan Hrushevsky studies: reception of American scientists. M. Hrushevsky in the research and publishing projects of the Canadian Institute of Ukrainian Studies and the Ukrainian Institute of Harvard University.

Topics of seminar classes

Topic 1. Receptive Hrushevsky studies: historiography, sources, methodology.

Topic 2. Hrushevsky studies of the end of the 19th - the first third of the 20th century: periodization, concepts, discussions.

Topic 3. Images of M. Hrushevsky in the intellectual culture of the second half of the 20th century. (1945-1989).

Topic 4. Modern Hrushevsky studies: national schools, research centers, conceptual proposals.

7. TASKS FOR INDEPENDENT WORK

The independent work of a postgraduate student in the discipline consists in processing theoretical material, preparing an individual task, preparing for an interview with a lecturer, independent studying the issues that are not included in lectures and seminars, namely:

1. Images of M. Hrushevsky on the pages of the memoirs of his contemporaries.
2. Belarusian Hrushevsky studies.
3. Humorous Hrushevsky studies.
4. Regional differences of Polish Hrushevsky studies (Lviv and Warsaw).
5. M. Hrushevsky in the information activities of the Union for the Liberation of Ukraine.
6. M. Hrushevsky among his Russian colleagues.
7. Relations of M. Hrushevsky with Polish intellectuals.
8. Czech Slavists and M. Hrushevsky.
9. M. Hrushevsky and German intellectuals.

Individual task

Individual task consists in the preparation of an essay and a computer presentation on the problems of receptive Hrushevsky studies. The volume of the essay is 12 sheets of A4. The number of points awarded for an individual task takes into account the degree of disclosure of the topic, the use of a sufficient number of sources and literature on the topic, the presence of scientific references, compliance with the requirements for design (the structure of the individual task necessarily includes: introduction; main sections; conclusions; list of used sources and literature).

Assessment criteria of an individual task

Characteristics and type of work	The maximum possible number of points
Independence of execution; the logic and sequence of the presentation of the material; complete coverage of the topic.	10
Complete use of sources and generalization of historiographical literature.	10
Validity of conclusions; originality of historiographic thinking.	10
Design quality; availability of scientific apparatus.	10
Total	40

Topics of individual tasks

1. Jubilee Hrushevsky studies.
 2. Memorial Hrushevsky studies.
 3. Images of M. Hrushevsky in the humorous culture of his time.
 4. Ukrainian Historical Society and the formation of academic Hrushevsky studies.
 5. Lubomyr Vynar's contribution to the development of Hrushevsky studies.
 6. "Father Hrushevsky": formation and deconstruction of the image.
 7. Mykhailo Hrushevsky in right-monarchist journalism.
 8. "A good historian, but a bad politician": the genesis of the historiographical stereotype.
- "Ukrainian Historian" as a tribune of academic Hrushevsky studies

8. FORMS OF CURRENT AND FINAL CONTROL

Current control is implemented in the form of evaluating the performances of graduate students at seminar classes, an interview with a lecturer and the completion of an individual task. The results of the current control are the basis for issuing a credit. The final semester grade is defined as the sum of points from all types of academic work.

Distribution of 100 points between types of work:

Interview with the lecturer	Individual task	Seminar presentation	Total
30	40	30	100

Answers of postgraduate students in seminar classes are assessed in points (from 0 to 5). During the semester, the postgraduate student must have at least two presentations. The absence of a second performance during the determination of the average score for the semester is assessed as

0 points. The average score for the semester is determined by the formula: $\frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}$, where A is a total of all current points gained by participation in seminar, n – number of presentations, K – the maximum number of points assigned to this type of work.

An individual assignment is prepared during the semester and presented at the end of the semester.

A postgraduate student who missed or did not prepare seminar classes for valid reasons has the right to retake the missed type of certification at another time during the semester.

During the interview with the lecturer, the postgraduate student must answer three theoretical questions (maximum 10 points each).

Re-examinations are conducted in an oral form with assessment on a 100-point scale.

9. TOOLS, EQUIPMENT, SOFTWARE

Multimedia teaching aids, Microsoft Office suite 2010.

10. RECOMMENDED LITERATURE

Main:

1. Великий Українець: Матеріали з життя та діяльності М.С.Грушевського / Упоряд. та підгот. текстів та фотоматеріалів, комент. та приміт. А.П. Демиденка. – К.: Веселка, 1992. – 541 с.
2. Грушевський М. Барське староство. Історичні нариси (XV – XVIII ст.) / Михайло Грушевський. Післямова, примітки та покажчики Миколи Крикуна. – Львів, 1996. – 625с.
3. Грушевський М. Всесвітня історія в короткім огляді: У 6-ти ч. / Михайло Грушевський / (Ред. О. Рибалко). – К.: Вид-во "Українознавство", 1996. – Ч. 1 – 284 с. – (Б-ка журн. "Пам'ятки України". – Кн. 27).
4. Грушевський М. Всесвітня історія в короткім огляді: У 6-ти ч. / Михайло Грушевський / (Ред. О. Рибалко). – К.: Вид-во "Українознавство", 1996. – Ч. 2. – 283 с. – (Б-ка журн. "Пам'ятки України". – Кн. 28).
5. Грушевський М. Всесвітня історія в короткім огляді: У 6-ти ч. / Михайло Грушевський / (Ред. О. Рибалко). – К.: Вид-во "Українознавство", 1996. – Ч. 3. – 237 с. – (Б-ка журн. "Пам'ятки України". – Кн. 29).
6. Грушевський М. Ілюстрована історія України / Михайло Грушевський. – К., 1990. – 524с.
7. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991. – Т. 1. – 736с.
8. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1992. – Т.2. – 640с.
9. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1993. – Т.3. – 592с.
10. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1993. – Т.4. – 544с.
11. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1994. – Т.5. – 704с.
12. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1995. – Т.6. – 680с.
13. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1995. – Т.7. – 628с.
14. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1995. – Т.8. – 856с.

15. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1996. – Т.9. – Ч.1. – 869с.
16. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1997. – Т.9. – Ч.2. – 870с.
17. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т. 12 кн. (Редкол.: П.С.Сохань (голова) та ін.) / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1998. – Т.10. – 393с.
18. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1993. – Т. I. – 392 с.
19. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1993. – Т. II. – 232 с.
20. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1993. – Т. III. – 285 с.
21. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1994. – Т. IV. – Кн. 1. – 332 с.
22. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1994. – Т. IV. – Кн. 2. – 316 с.
23. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1995. – Т. V. – Кн. 1. – 254 с.
24. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Либідь, 1995. – Т. V. – Кн. 2. – 351 с.
25. Грушевський М. Історія української літератури: В 6-ти т., 9 кн. / Михайло Грушевський. – К.: Обереги, 1995. – Т. VI. – 708 с.
26. Грушевський М. На порозі нової України: Статті і джерельні матеріали / Михайло Грушевський / Ред. і вступ. ст. Л.Винара. – Нью-Йорк; Львів; Київ; Торонто; Мюнхен: УІТ, 1992. – 278 с.
27. Грушевський М. Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя / Михайло Грушевський. – К.: Наукова думка, 1991. – 560с.
28. Грушевський М. Наша політика / Михайло Грушевський. – Дрогобич: Коло, 2003. – 244 с.
29. Грушевський М. Спомини. Публікація С.Білоконя. Вступ Ф.Шевченка / Михайло Грушевський // Київ. – 1988. – №9. – С.115-149; №10. – С.123-158; №11. – С.113-153; №12. – С.110-148; 1989. – №9. – С.114-157; №10. – С.122-158; №11. – С.112-155; №12. – С.111-132; 1993. – №2. – С.109-125; №3. – С.131-142.
30. Грушевський М. Щоденник (1888-1894 рр.) / Михайло Грушевський. Підготовка до видання, передне слово, упорядкування, коментарі і післямова Леоніда Зашкільняка. – К., 1997. – 262с.
31. Грушевський М. Щоденники (1883-1884 рр.) / Михайло Грушевський. Передне слово, коментарі та публікація Леоніда Зашкільняка // Київська старовина. – 1993. – № 3. – С.28-35; №4. – С.12-19; №5. – С.13-24.
32. Грушевський М.С. Твори: У 50 т. / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2003. – Т. 5: Серія "Історичні студії та розвідки (1888-1896)". – 592 с.
33. Грушевський М.С. Твори: У 50 т.; / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2002. – Т. 1: Серія "Суспільно-політичні твори (1894-1907)". – 592 с.
34. Грушевський М.С. Твори: У 50 т.; / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2004. – Т. 6: Серія "Історичні студії та розвідки (1895-1900)". – 696 с.
35. Грушевський М.С. Твори: У 50 т.; / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2005. – Т. 2: Серія "Суспільно-політичні твори (1907-1914)". – 704 с.

36. Грушевський М.С. Твори: У 50 т.; / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2005. – Т. 3: Серія “Суспільно-політичні твори (1907 – березень 1917)”. – 792 с.
37. Грушевський М.С. Твори: У 50 т.; / Михайло Грушевський / Редкол.: П.Сохань, Я.Дашкевич, І.Гирич та ін.; Голов. ред. П. Сохань. – Львів: Світ, 2005. – Т. 7: Серія “Історичні студії та розвідки (1900 1906)”. – 792 с.
38. Листування Михайла Грушевського. Т. 1. – Київ – Нью-Йорк – Париж – Львів – Торонто, 1997. – 399 с. – Серія: Епістолярні джерела грушевськознавства.
39. Листування Михайла Грушевського. Т. 2. – Київ – Нью-Йорк – Париж – Львів – Торонто: УІТ, 2001. – 412 с. – Серія: Епістолярні джерела грушевськознавства.
40. Михайло Грушевський: Із літературної спадщини. – Нью-Йорк – Київ, 2000. – 411 с.
41. Щоденник М.Грушевського за 1910 р. (Ігор Гирич, Ольга Тодійчук) // Український історик. – 2002. – № 1-4. – С.100-127.
42. Листи Андре Мазона до Михайла та Катерини Грушевських / Упоряд. В. Тельвак, Є. Луняк // Український історичний журнал. – 2022. – № 5. – С. 244-256.

Additional:

43. Багалій Д. Академік М.Грушевський і його місце в українській історіографії / Дмитро Багалій // Червоний шлях. – 1927. – № 1. – С. 160-217.
44. Винар Л. Михайло Грушевський і наукове товариство імені Шевченка. 1892-1930 / Любомир Винар. – Мюнхен, 1970. – 110 с.
45. Винар Л. Михайло Грушевський. Історик і будівничий нації: Статті і матеріали / Любомир Винар. – Нью-Йорк – Київ – Торонто: Фундація ім. О.Ольжича, 1995. – 302 с.
46. Винар Л. Найвидатніший історик України Михайло Грушевський / Любомир Винар // Винар Л. Силуети епох. – Дрогобич : Відродження, 1992. – С. 77-156.
47. Герасимчук В. Михайло Грушевський як історіограф України / Василь Герасимчук // Записки НТШ. – 1922. – Т. СХХХІІІ. – С. 1-26.
48. Гирич І. Архів М.Грушевського / Ігор Гирич // Київська старовина. – 1992. – № 1. – С. 29-37.
49. Гирич І. М.Грушевський та В.Антонович: творчі контакти та суспільно-політичні погляди / Ігор Гирич // Академія пам'яті професора Володимира Антоновича. – К., 1994. – С. 133-160.
50. Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна» / Аркадій Жуковський // Український історик. – 1986. – № 1/2. – С. 5-20.
51. Жуковський А. Політична і публіцистична діяльність М.С.Грушевського на еміграції 1919-1924 рр. / Аркадій Жуковський // Український історичний журнал. – 2002. – № 1. – С. 96-125.
52. Зашкільняк Л. М.Грушевський і Галичина (до приїзду до Львова 1894 р.) / Леонід Зашкільняк // Михайло Грушевський і Львівська історична школа. Матеріали конференції. – Львів, 1995. – С. 114-138.
53. Зашкільняк Л. М.С.Грушевський у Київському університеті (1886-1894 рр.) / Леонід Зашкільняк // Грушевський М.С. Щоденник (1888-1894 рр.). – К., 1997. – С.222-255.
54. Зашкільняк Л. Методологічні погляди Михайла Грушевського / Леонід Зашкільняк // Україна модерна. – 1999. – Ч. 2-3. – С. 233-253.
55. Крип'якевич І. Михайло Грушевський. Життя і діяльність / Іван Крип'якевич. – Львів, 1935. – 28 с.
56. Листування Михайла Грушевського. Т. 7: Листування Михайла Грушевського з Олександром Барвінським. Упоряд. В. Тельвак, М. Дядюк; ред. І. Гирич, А. Атаманенко. – Львів; Київ; Нью-Йорк; Острог, 2019. – 208 с.
57. Малик Я. Кримінальні переслідування Михайла Грушевського / Ярослав Малик. – Львів: Львів, ун-т, 1992. – 24 с.

58. Малик Я. Михайло Грушевський на чолі Центральної Ради / Ярослав Малик. – Львів: Львів, ун-т, 1995. – 44 с.
59. Масненко В. Історичні концепції М.С. Грушевського та В.К. Липинського. Методологічний і суспільно-політичний виміри української історичної думки 1920-х років / Віталій Масненко. – Київ, Черкаси: Брама-ІСУЕП, 2000. – 284 с.
60. Михайло Грушевський – науковець і політик у контексті сучасності. Збірник наукових праць. – К., 2002. – 399 с.
61. Михайло Грушевський і сучасність: Матеріали Міжнародної наукової конференції, присвяченої 130-річчю від дня народження М.Грушевського. – К., 1998. – 85 с.
62. Михайло Грушевський і українська історична наука. Матеріали наукових конференцій, присвячених Михайлові Грушевському. – Львів, 1999. – 378 с.
63. Михайло Грушевський: 36. наук. праць і матеріалів Міжнародної ювілейної конференції, присвяченої 125-річчю з дня народження М.Грушевського. – Львів, 1994. – 487 с.
64. Педич В.П. Львівська історична школа Михайла Грушевського (1894-1914рр.) / В.П.Педич. – Івано-Франківськ, 1997. – 210 с.
65. Пиріг Р.Я. Життя М.С.Грушевського: останнє десятиліття (1924-1934) / Р.Я.Пиріг. – К., 1993. – 198 с.
66. Пристайко В. Михайло Грушевський і ГПУ-НКВД. Трагічне десятиліття: 1924-1934 / В.Пристайко, Ю.Шаповал. – К.: Україна, 1996. – 335 с.
67. Пристайко В. Михайло Грушевський: Справа «УНЦ» і останні роки (1931-1934) / В.Пристайко, Ю.Шаповал. – К.: Критика, 1999. – 335 с.
68. Пріцак О. Історіософія та історіографія Михайла Грушевського / Омелян Пріцак. – К. – Кембридж, 1991. – 80 с.
69. Сохань П.С. М.С.Грушевський і Academia. Ідея, змагання, діяльність / П.С.Сохань, В.І.Ульяновський, С.М.Кіржаєв. – К., 1993. – 322 с.
70. Ссылка М.С.Грушевского. Подготовил Павел Елецкий // Минувшее: Исторический альманах. 23. – Спб.: Издательство Феникс, 1998. – С. 207-263.
71. Тельвак В. Wybitne przedstawiciele kultury europejskiej. Mychajło Hruszewski (1866-1934) / В.Тельвак, Вікторія Тельвак, Р. Новацький. - Opole: Politechnika Opolska, 2007. - 375 s.
72. Тельвак В. Грушевськознавство – спеціальна галузь історичних знань/ В.Тельвак. - Дрогобич, 2009. - 280 с.
73. Тельвак В. Грушевськознавство. Підручник для історичних факультетів вищих навчальних закладів/ В.Тельвак. - Дрогобич, 2011. - 236 с.
74. Тельвак В. Львівська історична школа Михайла Грушевського / В.Тельвак, В. Педич. - Львів: Світ, 2016. - 440 с.
75. Тельвак В. Михайло Грушевський на тлі доби. Перша частина / В.Тельвак, Р. Новацький. - Дрогобич-Opole: Politechnika Opolska, 2008. - 378 s.
76. Тельвак В. Михайло Грушевський як дослідник української історіографії / В.Тельвак, Вікторія Тельвак. - Київ-Дрогобич, 2005. - 334 с. (у співавторстві з Вікторією Тельвак).
77. Тельвак В. Михайло Грушевський. Життєпис на тлі доби / В.Тельвак, Вікторія Тельвак, Р. Новацький. - Том. I. - Дрогобич-Ополе, 2016. - 238 с.
78. Тельвак В. Михайло Грушевський. Життєпис на тлі доби / В.Тельвак, Вікторія Тельвак, Р. Новацький. - Том. II. - Дрогобич-Ополе, 2016. - 255 с.
79. Тельвак В. Михайло Грушевський: біографічний нарис / В.Тельвак, Р. Пиріг. - К.: Либідь, 2016. - 576 с.
80. Тельвак В. Творча спадщина Михайла Грушевського в оцінках сучасників (кінець ХІХ – 30-ті роки ХХ століття) / В.Тельвак. - Київ-Дрогобич: Вимір, 2008. - 494 с.
81. Тельвак В. Теоретико-методологічні підстави історичних поглядів Михайла Грушевського (кінець ХІХ-початок ХХ століття). - Нью-Йорк-Дрогобич, 2002. - 236 с.
82. Тельвак В. Михайло Грушевський у колі французьких колег: проблеми рецепції // Eminak. – 2022. - 4 (40). - С. 120-138.

83. Тельвак В. «Бої за Грушевського»: доба Української революції в дискусіях діаспорних інтелектуалів повоєнного двадцятиліття // *Eminak*. – 2022. – 1 (37). – С. 100-109.
84. Український Історик: Рік XXVIII / XXIX / Том 28-29. – Нью-Йорк-Київ-Торонто-Мюнхен-Львів, 1991 / 1992. – Ч. 3-4 (110-111) / 1-4 (112-115): Михайло Грушевський: діяльність і творча спадщина. З нагоди 125-річчя від дня народження: 1866 – 1991. – 451 с.
85. Український Історик: Рік III. – 1966. – Ч. 1-2 (9-10): В століття з дня народин Академіка Михайла С. Грушевського (1866-1934-1966). – 136 с.
86. Український Історик: Рік XXI / Том 21. – 1984. – Ч. 1-4 (80-84): У п'ятдесятиліття смерті М.Грушевського. – 323 с.
87. Український Історик: Том / Рік XXXIII. – Нью-Йорк-Торонто-Київ-Львів-Мюнхен, 1996. – Ч. 1-4 (128-131): Михайло Грушевський: студії і матеріали. З нагоди 130-річчя від дня народження: 1866-1996. (Ювілейне видання). – 475 с.
88. Український Історик: Том / Рік XXXIX. – Нью-Йорк-Київ-Львів-Торонто-Париж, 2002. – Ч. 1-4 (152-155): Михайло Грушевський: життя, діяльність, творчість. З нагоди 135-річчя від дня народження. (Ювілейне видання). – 576 с.
89. Ульяновський В. Чому не було створено «працьку історичну школу» Грушевського / Василь Ульяновський // *Український Історик*. – 2002. – № 1-4. – С. 209-256.
90. Шаповал Ю. Михайло Грушевський / Юрій Шаповал, Ігор Верба. – К.: Альтернативи, 2005. – 352 с.
91. Щербань Т. О. Фундатори Українського наукового товариства [1907-1921 pp.]: В. Б. Антонович, М. С. Грушевський та ін. / Т. О. Щербань. – К.: Знання, 1992. – 47 с.
92. Юркова О. Діяльність науково-дослідницької кафедри історії України М.С.Грушевського (1924-1930 pp.) / Оксана Юркова. – К., 1999. – 432 с.
93. Telvak V. Between cooperation and conflict: Mykhailo Hrushevskyi through the eyes of Polish intellectuals of the late 19th and early 20th centuries // *Echa Przeszłości*. – 2023. – Vol. XXIV/2. – P. 89-104.
94. Telvak V. Between history and politics: the image of Mykhailo Hrushevsky in German Slavic studies of the first third of the 20th century // *Przegląd nauk historycznych*. – 2021. – R. XX. – Nr 2. – S. 103–125.
95. Telvak V. Reception of Hrushevsky studies: epistolary aspect // *Східноєвропейський історичний вісник*. – Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2021. – Вип. 20. – С. 32-39.
96. Telvak V. Historical school of Mykhailo Hrushevsky in Lviv: formation, structure, personal contribution // *Studia Historiae Scientiarum*. – 2021. – Vol. 20. – P. 239–261.
97. Telvak V. „Geschichte des Ukrainischen (Ruthenischen) volkes“ of Mykhailo Hrushevsky in the discussions of the beginning of the XXth century // *Studia Historica Nitriensia*. – 2021. – Vol. 25. – No. 1. – P. 71-90.
98. Telvak V. A visit of Nicolae Iorga to Poland in June 1924: an attempt of reconstruction // *Analele Universității din Craiova. Istorie*. – 2020. – Anul XXV, Nr. 2(38). – P. 41-52.
99. Telvak V. Mykhailo Hrushevsky in Czech historiography (the first third of the 20th century) // *Codrul Cosminului*. – Vol. XXV. – 2019. – No. 2. – P. 265-286.

Informative resources

1. Електронний архів Михайла Грушевського - <http://hrushevsky.nbu.gov.ua/>
2. Енциклопедія життя і творчості Михайла Грушевського - <https://www.m-hrushevsky.name/>
3. Віртуальна екскурсія Історико-меморіальним музеєм М. Грушевського - <http://incognita.day.kyiv.ua/muzej-hrushevskoho.html>
4. The Hrushevsky Translation Project: History of Ukraine-Rus'. - <https://www.ualberta.ca/canadian-institute-of-ukrainian-studies/centres-and-programs/jacyk-centre/hrushevsky-translation-project>
5. Державний меморіальний музей Михайла Грушевського у Львові - <http://dmh.lviv.ua/>